

INSPEKCJA WETERYNARYJNA

I N S T R U K C J A

GŁÓWNEGO LEKARZA WETERYNARII

Nr GIWpr.02010-7/2017

z dnia 4 lipca 2017 r.

w sprawie
postępowania przy przeprowadzaniu kontroli
dobrostanu brojlerów kurzych w gospodarstwie
na podstawie badania poubojowego.

GLÓWNY LEKARZA WETERYNARII

Paula Niemczuk

2017

1. PODSTAWA PRAWNA I CEL INSTRUKCJI

1. Niniejsza Instrukcja została wydana na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2016 r., poz.1077 z późn. zm.).
2. Celem niniejszej instrukcji jest ujednoczenie trybu postępowania:
 - 1) urzędowych lekarzy weterynarii podczas kontroli dobrostanu brojlerów kurzych w gospodarstwie na podstawie badania poubojowego w rzeźniach;
 - 2) powiatowych lekarzy weterynarii po otrzymaniu informacji o wynikach kontroli dobrostanu brojlerów na podstawie badania poubojowego w rzeźniach.
 - 3) w zakresie oceny dobrostanu kurcząt w ramach badania poubojowego.
3. Stosowanie niniejszej instrukcji, jako aktu prawa wewnętrznego, nie może prowadzić do naruszenia powszechnie obowiązujących przepisów. Na przepisy niniejszej instrukcji nie należy powoływać się przy rozstrzyganiu o prawach i obowiązkach podmiotów nadzorowanych, gdyż nie jest dla nich wiążąca

2. PRZEPISY PRAWNE

Stosowanie niniejszej instrukcji, jako aktu prawa wewnętrznego, nie może prowadzić do naruszenia niżej wymienionych aktów powszechnie obowiązującego prawa:

- 1) ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2016 poz. 23 t.j. z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r., poz. 856 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2016 r., poz.1077 z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r., poz. 1539 z późn. zm.);
- 5) rozporządzenie (WE) Nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn zm.);

- 6) rozporządzenie (WE) Nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 206, z późn. zm.);
- 7) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm.);

3. INFORMACJE, W KTÓRE ZAOPATRUJE SIĘ PRZESYŁKĘ BROJLERÓW DO RZEŻNI

1. Każda przesyłka drobiu w obrocie krajowym, dla której badanie przedubojowe zostało przeprowadzone na terenie gospodarstwa, powinna być zaopatrzona w świadectwo zdrowia zgodne ze wzorem zamieszczonym w zał. I sekcji IV rozdz. X części A rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 854/2004.
2. Mając na uwadze fakt, iż informacja o obsadzie kurcząt w danym stadzie brojlerów jest niezwykle istotna z punktu widzenia danych, w jakie powinna być zaopatrzona przesyłka kurcząt do rzeźni, urzędowy lekarz weterynarii wystawiający świadectwo zdrowia powinien w pkt 4 ww. świadectwa podać informację o dopuszczalnej obsadzie kurnika (do 33 kg/m², do 39 kg/m², do 42 kg/m²) oraz wartość skumulowanego wskaźnika śmiertelności dziennej dla obsady 39 kg/m², 42 kg/m².
3. Dodatkowo, podając w świadectwie zdrowia adres gospodarstwa urzędowy lekarz weterynarii powinien wpisać oznaczenie kurnika.
4. W przypadku, gdy w gospodarstwie nie przeprowadzono badania przedubojowego i przesyłka nie jest zaopatrywana w świadectwo zdrowia w gospodarstwie, rzeźnia powinna wymagać od posiadacza kurcząt, aby dane, o których mowa w pkt 2 były dołączane do informacji łańcucha żywnościowego dla danej przesyłki. W przypadku zwiększonej obsady powyżej 33 kg/m² do łańcucha żywnościowego muszą być dołączone następujące informacje: nazwa mieszańca kurcząt brojlerów (jeśli jest znana), wskaźnik śmiertelności dziennej oraz skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej. Podstawą do wymagania ww. danych jest art. 12 f ust. 3 ustawy o *ochronie zwierząt*
5. Informacje gromadzone w rzeźni:

Na podstawie art. 12g ustawy o *ochronie zwierząt* podmiot prowadzący rzeźnię ma obowiązek gromadzić, a urzędowy lekarz weterynarii kontrolować dane dotyczące:

- a) gospodarstwa, z którego pochodzą kurczęta brojlery (nazwa i adres),
 - b) kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery (oznaczenie),
 - c) liczby kurcząt brojlerów padłych podczas transportu do rzeźni. W przypadku brojlerów pochodzących z kurnika o zwiększonej obsadzie powyżej 33 kg/m² dodatkowo:
 - d) wskaźnik śmiertelności dziennej,
 - e) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej.
6. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadzając kontrolę rzeźni powinien sprawdzać, czy ww. informacje dotyczące przesyłek drobiu są dostarczane do rzeźni i przechowywane przez rzeźnię lub wyznaczonego lekarza weterynarii. W przypadku, gdy posiadacz ptaków nie dołączył ww. informacji, powiatowy lekarz weterynarii powinien sprawdzić, czy rzeźnia wymaga dołączenia takich danych.
7. Dla każdej ubitej partii brojlerów w rzeźni powinny być dostępne:
- a) świadectwo zdrowia, w przypadku gdy badanie przedubojowe było przeprowadzane w gospodarstwie,
 - b) informacje o liczbie kurcząt brojlerów padłych podczas transportu do rzeźni,
 - c) informacje z łańcucha żywnościowego,
 - d) wyniki badania poubojowego, w tym liczbę przypadków występowania:
 - kontaktowego zapalenia skóry,
 - zarobaczenia i chorób ogólnoustrojowych; dodatkowo dla partii pochodzących z kurnika o zwiększonej obsadzie:
 - e) nazwę mieszańca kurcząt brojlerów, jeżeli jest znana,
 - f) wskaźnik śmiertelności dziennej,
 - g) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej.

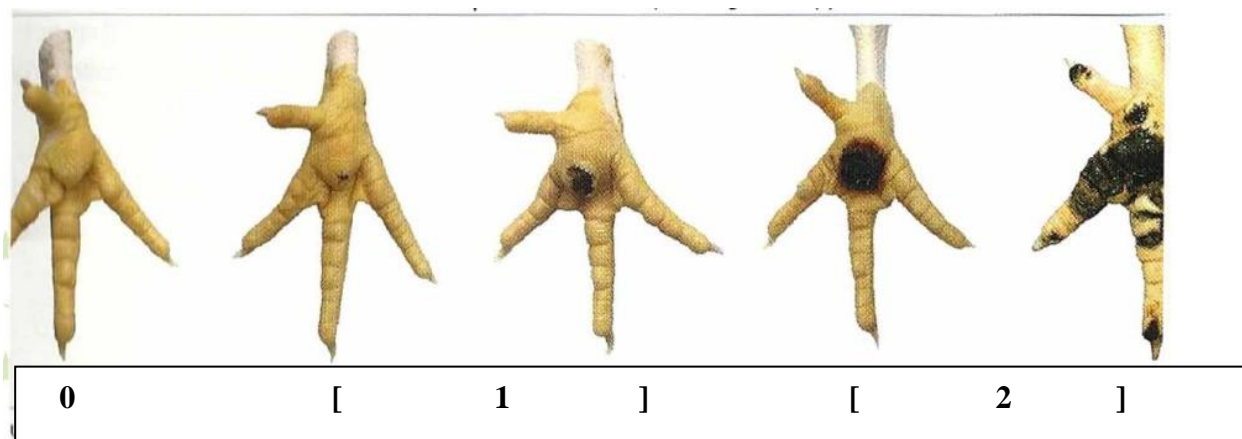
4. POSTĘPOWANIE W ZAKRESIE OCENY DOBROSTANU PTAKÓW W RAMACH BADANIA POUBOJOWEGO

Przebieg badania poubojowego, określającego poziom dobrostanu kurcząt brojlerów:

1. Dla każdego stada należy wykonać opisane poniżej badanie polegające na ocenie po jednej łapce od 100 ptaków. W przypadku, gdy jedno stado jest przesyłane w kilku partiach do różnych rzeźni, w każdej rzeźni dokonuje się badania przesyłki, pochodzącej z tego samego stada.

2. W przypadku, gdy do jednej rzeźni przesyłane są ptaki z tego samego stada w kilku przesyłkach i rzeźnia oraz urzędowy lekarz weterynarii przeprowadzający badanie jest w stanie powiązać te przesyłki ze sobą, tj. będzie wiadomo na etapie badania, że ptaki pochodzą z tego samego stada może zostać wykonane:
 - a) badanie 100 łapek tylko z jednej partii lub
 - b) badanie łapek z kilku partii, aby po zsumowaniu uzyskać wynik stu zbadanych łapek, np. 50 łapek z jednej, a 50 z kolejnej partii – ale tylko pod warunkiem, że po kontroli całego stada wyniki zostaną powiązane ze sobą.
3. Jeśli rzeźnia i urzędowy lekarz weterynarii nie są w stanie powiązać kolejnych partii, tak aby wiedzieć, że partie te pochodzą z tego samego stada, wówczas należy przeprowadzić ocenę łapek z każdej partii.
4. Ww. badanie dotyczy jedynie brojlerów pochodzących z gospodarstw zlokalizowanego na terytorium Polski
5. Ocena kontaktowego zapalenia skóry powinna być przeprowadzana na podstawie zmian występujących na podeszwach. Wynik badania, tj. liczba łapek ocenionych na 0, na 1 i na 2 w zależności od zmian zapalnych występujących na podeszwie oraz całkowita liczba punktów dla przesyłki, powinien zostać odnotowany w dzienniku badania poubojowego w kolumnie „Dobrostan” według następującego wzoru:
ocena dobrostanu : pkt = X x 0 + Y x 0,5 + Z x 2
6. **Ocena zmian zapalnych** na skórze podeszwy:
 - 1) ocenie podlega po jednej łapce od 100 ptaków z każdej przesyłki; jeśli jest to możliwe należy pobrać 50 łapek z pierwszej 1/3 i 50 łapek z ostatniej 1/3 partii;
 - 2) jedna łapka od jednego ptaka bez wstępnej oceny (losowo); do oceny należy brać tylko lewe albo tylko prawe łapki tak, aby nie dochodziło do badania dwóch łapek od tego samego ptaka;
 - 3) łapki, które mają zostać ocenione powinny być umyte i pozbawione naskórka. Jeśli łapki pozyskiwane z linii ubojowej nie są czyste i pozbawione naskórka, należy je umyć oraz usunąć naskórek;
 - 4) Ocenę prowadzi się poprzez oględziny, a w przypadku wątpliwości co do głębokości zmian powinno się dokonać nacięcia zmiany.
7. **Skala oceny zmian zapalnych** na skórze podeszwy:
 - 0 – brak zmian

- 1 – zmiany powierzchniowe, przebarwienia o średnicy nie większej niż 0,5 cm
- 2 – głębokie zmiany ze strupem i owrzodzeniem, przebarwienia o średnicy 0,5 cm i większej

***większa liczba zdjęć dostępna w wersji elektronicznej dokumentu na stronie internetowej:**

8. Po dokonaniu oceny:

- a) liczba łapek ocenionych na 0 jest mnożona przez 0;
- b) liczba łapek ocenionych na 1 jest mnożona przez 0,5;
- c) liczba łapek ocenionych na 2 jest mnożona przez 2.

Ogólna liczba punktów:

≤ 45 punktów: bez uwag;

[80 x 0,5 = 40 – 80% stada ma zmiany oceniane na 1 i nadal poziom dobrostanu jest bez uwag]

46 - 120 punktów: niski poziom nieprawidłowości;

> 120 punktów: wysoki poziom nieprawidłowości.

[46 x 2 = 92; 54 x 0,5= 27 czyli poziom nieprawidłowości pozostaje uznany za średni w sytuacji gdy całe stado ma zmiany na łapach w tym niemal połowa zmiany ciężkie]

9. Ostateczna ocena poziomu dobrostanu – powinna uwzględniać ocenę zmian zapalnych na skórze podeszwy oraz skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej:

- Ocena „bez uwag” powinna mieć miejsce w przypadku, gdy
 - 1) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi poniżej wartości 1 % + 0,06 % pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju podany w

dniach (np. dla stada utrzymywanego 42 dni - $[0,01 + (0,0006 \times 42)] \times 100 = 3,52$);

- 2) ocena zmian zapalnych na podszwach ≤ 45 punktów;
- Ocena „średni poziom dobrostanu” powinna mieć miejsce, gdy:
 - 1) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi poniżej wartości $1 \% + 0,06 \%$ pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju podany w dniach;
 - 2) ocena zmian zapalnych na podszwach 46 - 120 punktów;
lub
 - 1) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi powyżej wartości $1 \% + 0,06 \%$ pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju podany w dniach;
 - 2) ocena zmian zapalnych na podszwach 46 -120 punktów;
- Ocena „niski poziom dobrostanu” powinna mieć miejsce, gdy:
 - 1) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi powyżej wartości $1 \% + 0,06 \%$ pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju podany w dniach;
 - 2) ocena zmian zapalnych na podszwach > 120 punktów

W przypadku, gdy do rzeźni nie zostały przesłane informacje dotyczące skumulowanego wskaźnika śmiertelności dziennej ocenie podlegają jedynie zmiany zapalne na podszwach stóp według powyższego schematu.

5. POSTĘPOWANIE PO STWIERDZENIU NIEPRAWIDŁOWOŚCI

1. Urzędowy lekarz weterynarii dokonujący oceny poziomu dobrostanu w rzeźni, przekazuje PLW nadzorującemu rzeźnię, zestawienia z przeprowadzonej oceny – arkusz – załącznik nr 2.
2. Powiatowy lekarz weterynarii nadzorujący rzeźnię zawiadamia powiatowego lekarza weterynarii nadzorującego gospodarstwo pochodzenia kurcząt o wynikach badania, w przypadku stwierdzenia średniego lub niskiego poziomu dobrostanu. Powyższa informacja powinna zostać przesłana w terminie 7 dni od jej otrzymania.
3. Po otrzymaniu powyższej informacji, powiatowy lekarz weterynarii właściwy dla gospodarstwa pochodzenia kurcząt:
 - 1) w przypadku stwierdzenia średniego poziomu dobrostanu w stadzie pochodzącym z danego kurnika, gdy skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi $\leq 1 \% + 0,06 \%$ pomnożonej przez wiek

- stada w dniu uboju*, informuje właściciela gospodarstwa o stwierdzonym problemie; w przypadku wystąpienia trzeci raz w ciągu 12 miesięcy wyżej opisanej sytuacji przeprowadza kontrolę dobrostanu kolejnego stada utrzymywanego w danym kurniku i na podstawie wyników kontroli oraz analizy dokumentacji dla wcześniejszych wstawień nakazuje wdrożenie planu naprawczego;
- 2) w przypadku stwierdzenia średniego poziomu dobrostanu dla przesyłki pochodzącej z tego samego kurnika, gdy skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej wynosi $> 1 \% + 0,06 \% \text{ pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju}$, informuje właściciela gospodarstwa o stwierdzonym problemie i rozważa konieczność przeprowadzenia kontroli dobrostanu kolejnego stada utrzymywanego w tym samym kurniku, biorąc pod uwagę dotychczasowe wyniki kontroli, wysokość zagęszczenia brojlerów oraz wielkość stada; w przypadku stwierdzenia po raz kolejny w danym roku wyżej opisanej sytuacji przeprowadza kontrolę dobrostanu kolejnego stada utrzymywanego w danym kurniku i na podstawie wyników kontroli oraz analizy dokumentacji dla wcześniejszych wstawień nakazuje wdrożenie planu naprawczego;;
 - 3) w przypadku stwierdzenia niskiego poziomu dobrostanu, przeprowadza kontrolę dobrostanu kolejnego stada utrzymywanego w danym kurniku i na podstawie wyników kontroli oraz analizy dokumentacji dla wcześniejszych wstawień nakazuje wdrożenie planu naprawczego.
4. Powiatowy lekarz weterynarii nadzorujący gospodarstwo pochodzenia brojlerów otrzymując wyniki dla jednego stada z różnych rzeźni, porównuje otrzymane wyniki i w przypadku gdy:
- 1) oceny są rozbieżne tzn. od oceny < 45 punktów, do oceny > 120 punktów – powiatowy lekarz weterynarii postępuje tak jak w przypadku stwierdzenia po raz średniego poziomu dobrostanu w stadzie pochodzącym z danego gospodarstwa;
 - 2) oceny różnią się w górnych granicach tzn. od oceny 46-120 punktów do oceny > 120 punktów – powiatowy lekarz weterynarii postępuje tak jak w przypadku stwierdzenia niskiego poziomu dobrostanu w stadzie pochodzącym z danego gospodarstwa;
 - 3) oceny różnią się w dolnych granicach tzn. od oceny < 45 punktów do oceny 46-120 punktów - powiatowy lekarz weterynarii nie podejmuje żadnych działań w stosunku do gospodarstwa.

6. KONTROLA W GOSPODARSTWIE

1. Kontrola przeprowadzana przez powiatowego lekarza weterynarii po otrzymaniu powiadomienia z rzeźni ma na celu stwierdzenie, czy warunki panujące w kurniku sprzyjają powstawaniu u kurcząt zapalenia skóry stóp. W związku z powyższym, kontrola taka powinna być przeprowadzana co najmniej po 33 dniu cyklu produkcyjnego, kiedy jest większa możliwość ujawnienia się nieprawidłowości. Kontrola swym zakresem powinna obejmować :
 - 1) kontrolę dokumentacji
 - 2) kontrolę warunków utrzymania obejmującą sprawdzenie m.in.:
 - a) ściółki,
 - b) systemu wentylacji/systemu ogrzewania,
 - c) zagęszczenia ptaków,
 - d) systemu pojenia.
 - e) bieżących parametrów środowiskowych: temperatury, wilgotności, parametrów gazowych
2. **Kontrola dokumentacji** - zgodnie z art. 12 f. *ustawy o ochronie zwierząt* posiadacz kurnika lub opiekunowie są zobowiązani do prowadzenia dla każdego kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, dokumentację zawierającą informacje o:
 - a) liczbie wprowadzonych kurcząt brojlerów,
 - b) powierzchni użytkowej,
 - c) liczbie padłych kurcząt brojlerów stwierdzonej podczas każdej kontroli i przyczynach ich śmierci,
 - d) liczbie kurcząt brojlerów uśmierconych i przyczynach ich uśmiercenia,
 - e) liczba kurcząt sprzedanych żywych w trakcie tuczu,
 - f) liczbie kurcząt brojlerów pozostałych w stadzie po sprzedaży lub po uśmierceniu;
 - g) nazwie mieszańca kurcząt brojlerów, jeżeli jest znana.Kontrola dokumentacji powinna polegać na weryfikacji, czy posiadacz kurnika prowadzi i w jakim zakresie wymagana dokumentację, w szczególności w zakresie obsady, wskaźników śmiertelności dziennej oraz skumulowanego wskaźnika śmiertelności dziennej.
3. **Kontrola warunków utrzymania** - powiatowy lekarz weterynarii powinien w pierwszej kolejności skontrolować stan skóry na podeszwach u co najmniej 20 ptaków, w celu oceny ewentualnych zmian zapalnych. Ponadto, powiatowy lekarz weterynarii powinien zwrócić uwagę, w szczególności na te elementy

środowiska, które mogą mieć wpływ na powstawanie zmian zapalnych na łapkach. Występowanie zmian zapalnych skóry jest wskaźnikiem niskiego poziomu dobrostanu, niezależnie od tego czy wszystkie parametry określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej* są spełnione.

Podstawowe przyczyny powstawania kontaktowego zapalenia skóry stóp jest wilgotność ściółki, na która mają wpływ:

- a) złej jakości ściółka,
- b) zwiększone zagęszczenie ptaków - zwiększona wilgotność w wyniku zwiększonej masy kałowej; zmniejszona mobilność ptaków w wyniku czego ograniczona aktywność grzebania ściółki jako naturalnego czynnika ułatwiającego odparowywanie,
- c) system pojenia – powodujący miejscowe zwiększenie zawilgocenia ściółki,
- d) żywienie – właściwy dobór oraz bilans poszczególnych składników pokarmowych w mieszance wpływa na wodnistość odchodów ptaków, a w konsekwencji decyduje o wilgotności ściółki, np.:
 - duża zawartość niestrawnych węglowodanów pochodzenia roślinnego np. soja, może prowadzić do zwiększonej lepkości odchodów;
 - nadmiar lub wzajemne niezbilansowanie dodatków mineralnych, jak np. sodu, chloru, magnezu i potasu, które mogą stymulować nadmierną konsumpcję wody oraz rozwadniać odchody;
 - niedobory witamin i mikroelementów (np. cynku, biotyny, wit. B) powodują podatność skóry na uszkodzenie;
 - nadmiar tłuszczu lub tłuszcz złej jakości powoduje wzrost zawartości tłuszczu w odchodach;
 - dieta bogata w białko zwiększa pobór wody (woda pobierana jest przez brojlery w blisko dwukrotnej ilości w stosunku do pobrania paszy).

5. **Kontrola ściółki** obejmuje:

- 1) jakość ściółki - dobrej jakości ściółka powinna charakteryzować się następującymi właściwościami:
 - a) być sucha i czysta (biologicznie i fizykochemicznie);
 - b) być wolna od substancji toksycznych, drobnoustrojów itp.;
 - c) być higroskopijna

- d) mieć odczyn kwaśny - powoduje to ograniczenie namnażania mikroorganizmów - optymalne pH dla rozwoju bakterii waha się w granicach 6,5-8,0;
 - e) mieć niską pylistość - znaczna pylistość np. słomy świadczy o jej niskiej jakości i powinno ją to eliminować jako potencjalny materiał ściółkowy;
 - f) mieć dobrą puszystość - cecha ta wpływa na ograniczenie występowania podrażnień i okaleczeń łap ptaków, jak również na minimalizację stanów zapalnych stawów, występowanie odleżyn, perozy.
- 2) rodzaj ściółki - najczęściej stosowana jest rozdrobniona słoma, która dobrze izoluje ptaki od podłoża, jest miękka i ma dobre właściwości higroskopijne; dobrze sprawdzają się także wióry z drzew liściastych, które są lekkie, sypkie i nie mają tendencji do zbrylania się pod wpływem wilgoci

Właściwości higroskopijne różnych materiałów przedstawia poniższa tabela:

Rodzaj materiału (100 kg)	Ilość wody (kg)
Wióry drzewne (z drzew liściastych)	145
Trociny	152
Słoma pszenna	257
Słoma żytnia	265
Sieczka słomiasta	280
Pellet ze słomy	370
Torf	404

- 3) czystość ściółki – ściółka po około 4 tygodniach od położenia wydziela znaczne ilości ciepła (nawet do 10 kcal/godz./m²); jest to zjawisko niekorzystne, szczególnie w okresie upałów, ponieważ może prowadzić do przegrzania ptaków; w sytuacji, gdy ściółka jest znacznie zabrudzona, należy przeprowadzić tzw. zabiegi pielęgnacyjne:
- usuwanie ściółki z miejsc bardzo zawilgoconych (okolice poidel) i dościelaniu suchego materiału,
 - posypywanie ściółki ziarnami zbóż lub żwirem (drób grzebiąc, powoduje przewietrzanie ściółki), superfosfatem (0,3-0,7 kg superfosfatu na 1 m² ściółki) oraz innymi dodatkami zmniejszającymi wilgotność ściółki i obniżającymi stężenie gazów,
 - dościelenie cienkiej warstwy nowego materiału ściółkowego.

Zwykle wilgotność ściółki pod koniec cyklu produkcyjnego waha się pomiędzy 25% – 35%. Celem jest utrzymanie wilgotności ściółki w trakcie cyklu produkcyjnego pomiędzy 20% a 25%.

Ściółka o wilgotności poniżej 30% jest sypka i wypada z otwartej dłoni. Zbyt wilgotna ściółka zlepia się.

Oglądając ściółkę należy zwrócić uwagę na kolor (wilgotna ściółka jest ciemniejsza) oraz strukturę zlepianie się ściółki świadczy o wczesnym stadium problemu ze zbyt dużą wilgotnością.

Skala oceny ściółki :

0 – ściółka sucha i sypka (łatwo ją poruszyć stopą);

1 – sucha ale nie sypka (trudno ją poruszyć stopą);

2 –w ściółce pozostają ślady buta; ściółka łatwo się zlepia ale bryłki te nie są trwałe i łatwo się rozpadają;

3 – ściółka przykleja się do butów; łatwo zlepia się w trwałe bryłki ;

4 – ściółka tworzy na powierzchni twardą skorupę ; ściółka znajdująca się pod skorupą jest lepka im łatwo przykleja się do butów.

Ocena 3 i 4 jest nieakceptowalna ; ocena 2 jedynie w ostatnich dniach tuczu.

- 4) głębokość ściółki – warstwa ściółki powinna mieć 5-8 cm; w czasie upałów, można rozkładać cieńszą warstwę ściółki, dzięki czemu ciało siedzącego ptaka oddaje większą ilość ciepła; z kolei zawarte w spulchnionej ściółce powietrze zwiększa jej właściwości izolacyjne, dlatego rozłożenie grubszej warstwy ściółki zimą (20-30 cm) pozwala na podniesienie temperatury w kurniku.

6. **Kontrola systemu wentylacji/systemu ogrzewania** - utrzymanie prawidłowych parametrów ściółki umożliwia przede wszystkim sprawny system wentylacji oraz ogrzewania kurnika. Wilgotność względna powinna być utrzymana na poziomie 50 – 70 %. W przypadku wystąpienia okresów o podwyższonej wilgotności względnej (RH) należy zwiększyć wydajność wentylacji, w wyniku czego nastąpi obniżenie się temperatury i zostanie włączone ogrzewanie. Warto pamiętać, że zmiana temperatury o 1°C powoduje zmianę wilgotności względnej o około 4%, np. jeśli w kurniku jest 20°C i 80% RH, możliwe jest obniżenie wilgotności względnej do wartości poniżej 70%, poprzez podniesienie temperatury z 20°C do 23°C.
7. **Kontrola zagęszczenia ptaków** - Powiatowy lekarz weterynarii przed rozpoczęciem kontroli w gospodarstwie, w którym utrzymywane są brojlery powinien zapoznać się z informacją, jakie zagęszczenie kurcząt jest

dopuszczalne w danym kurniku. Kontrola zagęszczenia powinna zostać przeprowadzona na podstawie:

- wyników cotygodniowych pomiarów przeprowadzanych przez producenta,
- danych otrzymanych z rzeźni.

Należy zweryfikować, czy dane z rzeźni w zakresie liczby zwierząt dostarczonych do rzeźni z przesyłki wysłanej przez danego producenta nie różnią się od danych posiadanych przez producenta. W przypadku, gdy ptaki z jednego stada wysłano do kilku rzeźni, należy zsumować dane dotyczące liczby ubitych ptaków ze wszystkich rzeźni i porównać je z danymi w zakresie liczebności stada wykazanymi przez producenta.

Ponieważ kontrola zagęszczenia prowadzona jest także na podstawie dokumentacji może dotyczyć również stad utrzymywanych poprzednio.

8. **Kontrola systemu pojenia** - system zadawania wody w istotny sposób wpływa na stan ściółki. Poidła powinny znajdować się na właściwej wysokości

- a) poidła okrągłe niewiele powyżej grzbietów brojlerów,
- b) poidła smoczkowe – tak, aby ptaki musiały nieco wyciągać szyję, żeby się napić.

Istotny jest poziom wody w poidłach oraz właściwa liczba poideł. W przypadku poideł dzwonowych, po ukończeniu przez ptaki pierwszego tygodnia życia wystarcza zapewnienie poziomu 1 cm wody. W przypadku systemu smoczkowego, ważne jest ciśnienie wody w instalacji. Zbyt wysokie ciśnienie powoduje skapywanie wody ze smoczków.

Niewystarczająca liczba poideł wpływa na zwiększoną aktywność ptaków wokół poideł, co powoduje nadmierne rozchlapywanie wody.

Wszelkie usterki systemu pojenia polegające na przeciekaniu lub zablokowaniu poidła powinny być natychmiast usuwane.

7. DZIAŁANIA W PRZYPADKU STWIERDZENIA NIEPRAWIDŁOŚCI W GOSPODARSTWIE

1. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w czasie kontroli w gospodarstwie, w którym utrzymywane są brojlery, powiatowy lekarz weterynarii wydaje na podstawie art. 54 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 882/2004 decyzję administracyjną nakazującą podjęcie środków zaradczych, z zastosowaniem wszelkich działań, o których mowa w ww. przepisie, tj.:

- a) nałożenie procedur sanitarnych lub podjęcie wszelkich innych działań uważanych za niezbędne do zapewnienia zgodności z zasadami dotyczącymi zdrowia zwierząt lub dobrostanu zwierząt,
np. ograniczenie możliwości utrzymywania obsady 39 kg/m², 42 kg/m²
 - b) wszelkie inne środki jakie uzna za właściwe.
2. Powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzję administracyjną z określeniem terminu realizacji jej postanowień. Należy pamiętać, iż w przypadku wydawania decyzji administracyjnej na podstawie art. 54 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 882/2004 zawierającej nakaz usunięcia uchybień w wyznaczonym terminie, nie ma możliwości wydania kolejnej decyzji w zakresie naruszeń objętych poprzednią decyzją, zaostrzającej nałożone nakazy lub zakazy np. ograniczenie obrotu zwierzętami w przypadku braku realizacji nakazów przez podmiot. W przypadku ww. decyzji, zgodnie z zasadami postępowania administracyjnego, powiatowy lekarz weterynarii musi doprowadzić do wyegzekwowania nałożonych nakazów poprzez egzekucję decyzji.
 3. W każdym przypadku podejrzenia, iż doszło do naruszenia *art. 35 ustawy o ochronie zwierząt*, powiatowy lekarz weterynarii powinien złożyć, w trybie i na zasadach określonych we właściwych przepisach, *zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa*.
 4. W każdym przypadku podejrzenia, iż doszło do naruszenia *art. 37-37b ustawy o ochronie zwierząt*, powiatowy lekarz weterynarii powinien złożyć, w trybie i na zasadach określonych we właściwych przepisach, *zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia wykroczenia lub wnioszek o ukaranie*.
 5. Powiatowy lekarz weterynarii powinien przesłać informację zwrotną o podjętych działaniach do powiatowego lekarza weterynarii nadzorującego rzeźnię, od którego otrzymał informację o nieprawidłowościach.

8. RAPORTOWANIE O PRZEPROWADZONYCH KONTROLACH

1. Urzędowy lekarz weterynarii w rzeźni wypełnia arkusz Excel, stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej instrukcji, do którego wprowadza niezbędne informacje dotyczące wszystkich przesylek brojlerów ubijanych w danej rzeźni (patrz rozdz. 5 ust. 1). Powyższe informacje urzędowy lekarz weterynarii przekazuje powiatowemu lekarzowi elektronicznie w systemie miesięcznym do 5 dnia każdego miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym.
2. PLW przekazują elektronicznie arkusze zbiorcze dla danej rzeźni drobiu do WLW do 10 dnia każdego miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym.

3. WLW przekazuje elektronicznie w systemie kwartalnym zestawienie wyników z każdej rzeźni drobiu na terenie województwa do GLW do 15 dnia miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym, zgodnie z tabelą 1 w załączniku.

4. PLW przekazuje do WLW informacje dotyczące kontroli przeprowadzonych w gospodarstwie po otrzymaniu powiadomienia z rzeźni, zgodnie z tabelą 2 w załączniku 3. Dodatkowo, PLW posiadający na swoim terenie rzeźnie drobiu wypełnia kolumnę dotyczącą liczby powiadomień przekazanych do PLW nadzorujących gospodarstwa utrzymujących brojlery. Powyższe zestawienie przekazywane jest w systemie kwartalnym do 25 dnia miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym.

5. WLW przekazuje do GLW zestawienie zbiorcze, przygotowane na podstawie informacji, o których mowa w pkt 4 do 30 dnia miesiąca następującego po okresie sprawozdawczym, zgodnie z tabelą 1 w załączniku. Sprawozdanie przekazywane jest wyłącznie drogą elektroniczną w wersji umożliwiającej edycję.

9. PRZEPIS KOŃCOWY

Niniejsza instrukcja wchodzi w życie z dniem 17 lipca 2017 r.

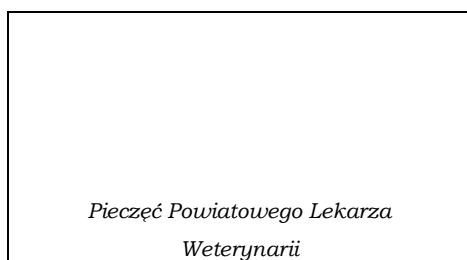
Zatwierdził :

Stempel: GŁÓWNY LEKARZ WETERYNARII
Imię: Wiesław Niemczak

Załączniki :

- 1 – skrócona lista kontrolna, która może być stosowana w przypadku kontroli gospodarstwa utrzymującego brojlery po otrzymaniu informacji z rzeźni
- 2 – arkusz urzędowego lekarza weterynarii przeprowadzającego ocenę poziomu dobrostanu kurcząt brojlerów w rzeźni – służący do dokumentowania prowadzonej oceny

LISTA KONTROLNA SPIWET - dobrostan (BROJLERY)

Data rozpoczęcia kontroli

Data zakończenia kontroli

Przerwy

Protokół kontroli Nr....., przeprowadzonej w związku z powiadomieniem Powiatowego Lekarza Weterynarii w z dnia..... w związku ze stwierdzonym średnim/niskim poziomem dobrostanu brojlerów na podstawie badania poubojowego przeprowadzonego w zakładzie w dniu

Kontrolę prowadzono na podstawie upoważnienia Powiatowego Lekarza Weterynarii w z dnia nr

Czynności kontrolne poprzedzono okazaniem legitymacji służbowej oraz upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.

Niniejszy protokół jest przeznaczony do dokumentowania stwierdzonych niezgodności z wymaganiami zawartymi w:

- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r. poz. 856),
- ustawie z dnia 11 marca 2004r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r., poz. 1539 t.j. z późn. zm.),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm.),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu ustalania poziomu obsady kurcząt brojlerów w kurniku, w którym są one utrzymywane (Dz.U z 2009 r. Nr 223 poz. 1784)
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz.U. Nr 224, poz.1347)

Niniejszy protokół może stanowić podstawę do wdrożenia nakazowego postępowania administracyjnego lub zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia.

imię i nazwisko, adres gospodarstwa:		Weterynaryjny numer identyfikacyjny:
Specyfikacja produkcji zwierzęcej:		
Gatunek :	Liczba ptaków, oznaczenie kurnika, dzień tuczu:	System utrzymania/rodzaj ściółki
drób	Oznaczenie kurnika: Liczba ptaków: Dzień od wstawienia:	
Dane właściciela/kierownika lub osoby przez niego upoważnionej zwanego w dalszej części „Kontrolowanym”:		
Imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe kontrolującego:		

I. warunki utrzymywania		P	N	ND
1.	Kurnik wyposażony jest w urządzenia do karmienia (Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 35 pkt 1)			
2.	Kurnik wyposażony jest w urządzenia do pojenia. (Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 35 pkt 2)			
3.	Kurnik wyposażony jest w ściółkę. (Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 35 pkt 3)			
3a.	Rodzaj ściółki			
4.	W kurniku stosuje się oświetlenie sztuczne, oświetlające co najmniej 80% powierzchni użytkowej o natężeniu co najmniej 20 luxlux			
5.	Wyposażenie oraz sprzęt w kurniku oraz sam kurnik jest czyszczony i dezynfekowany każdorazowo przed wstawieniem nowego stada. (Dz. U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 36 ust. 2)			
6.	Właściwe stężenie CO ₂ , H ₂ S, NH ₃ oraz temperatura. (Dz. U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 7 ust. 1)			
6a	stężenie CO ₂			
6b	stężenie NH ₃			
6c	Temperatura			
6d	Wilgotność			
7.	Brojlery dogląda się co najmniej dwa razy dziennie. (Dz. U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 6 ust. 2)			
8.	Brojlerom zapewniono stały dostęp do paszy lub karmione są w okresach oświetlenia. (Dz. U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 13 ust. 2)			
8a	Rodzaj paszy – nazwa, producent.....			
8b	Stosowane dodatki paszowe			
9.	Brojlery mają zapewniony stały dostęp do wody. (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 10 ust. 1)			
10.	Kurnik jest wyposażony w system wentylacji, a jeśli to konieczne w systemy ogrzewania i schładzania, zapewniający właściwy poziom amoniaku i dwutlenku węgla, temperatury i wilgotności względnej. (Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 37 pkt 4)			
11.	Zagęszczenie kurcząt nie przekracza 33 kg/m ² śr. masa kurczątXliczba kurcząt =kg/.....m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką =.....kg/m ² (Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 34)			

11 a	Maksymalne zagęszczenie ptaków w kurniku.m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką x 33kg =.....			
12.	Zagęszczenie kurcząt nie przekracza 39 kg/m ² śr. masa kurczątXliczba kurcząt =kg/.....m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką =.....kg/m ² <i>(Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 37)</i>			
12 a	Maksymalne zagęszczenie ptaków w kurniku.m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką x 39kg =.....			
13.	Zagęszczenie kurcząt nie przekracza 42 kg/m ² śr. masa kurczątXliczba kurcząt=kg/.....m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką =.....kg/m ² <i>(Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 38)</i>			
13 a	Maksymalne zagęszczenie ptaków w kurniku.m ² pow. użytkowej pokrytej ściółką x 42kg =.....			
II Dokumentacja				
14.	Posiadacz kurnika prowadzi i przechowuje co najmniej 3 lata dokumentację dla każdego kurnika zawierającą informacje o: a) liczbie wprowadzonych kurcząt brojlerów, b) powierzchni użytkowej, c) liczbie padłych kurcząt brojlerów stwierdzonej podczas każdej kontroli i przyczynach ich śmierci, d) liczbie kurcząt brojlerów uśmierconych i przyczynach ich uśmiercenia, e) liczbie kurcząt brojlerów pozostałych w stadzie po sprzedaży lub po uśmierceniu; oraz nazwę mieszańca kurcząt brojlerów, jeżeli jest znana. <i>(Dz. U. z 2013 r. poz. 856 art. 12 fust. 1 i 2)</i>			
W przypadku obsady do 39 kg/m² lub 42 kg/m² dodatkowo				
15.	Zwiększona obsada kurnika została zgłoszona powiatowemu lekarzowi weterynarii co najmniej 15 dni przed umieszczeniem stada w kurniku, <i>(Dz. U. z 2013 r. poz. 856 art. 12 d pkt 2)</i>			
16.	Posiadacz kurnika prowadzi i aktualizuje dokumentację zawierającą szczegółowy opis systemu produkcji <i>(Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 37 pkt 2)</i>			
17.	Skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej nie przekroczył wartości 1%+0,06% x wiek stada. <i>(Dz.U. z 2010 r., Nr 56, poz. 344 z późn. zm., § 38 pkt 3)</i>			
II. Opis niezgodności zaznaczonych w kolumnie „N” (Ocena Negatywna)				
III.Zalecenia Kontrolującego:				

IV. Zastrzeżenia lub wyjaśnienia kontrolowanego do niniejszego protokołu ^{1,2}

Adnotacja o załącznikach.

Protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.
Jeden egzemplarz pozostawiono u Kontrolowanego

.....
(data i podpis Kontrolowanego)

albo, w przypadku odmowy przyjęcia, doręczono Kontrolowanemu za zwrotnym potwierdzeniem odbioru dnia r.

.....
(data i podpis kontrolującego)

Adnotacja o odmowie wpuszczenia urzędowego lekarza weterynarii na teren gospodarstwa.

.....
(data i podpis kontrolującego)

Adnotacja o odmowie podpisania protokołu kontroli przez Kontrolowanego.^{2,3)}

.....
(data i podpis kontrolującego)

Protokół podpisali:

.....
(data i podpis Kontrolowanego)

.....
(pieczęć, data i podpis kontrolującego)

POUCZENIE

- 1) **Zastrzeżenia** do protokołu można zgłosić **w terminie 7 dni** od dnia otrzymania protokołu kontroli;
- 2) W przypadku odmowy podpisania protokołu, istnieje obowiązek złożenia na tę okoliczność, przez Kontrolowanego, **w terminie 7 dni** od daty otrzymania protokołu, **wyjaśnień** dotyczących przyczyn odmowy podpisania protokołu kontroli.
- 3) Odmowa podpisania protokołu kontroli nie stanowi przeszkody do podpisania go przez kontrolującego i realizacji ustaleń kontroli.

Urzędowy Lekarz Weterynarii

Rzeźnia drobiu ...

Ocena dobrostanu kurcząt na podstawie zmian na łapach

L.p.	Data	Numer partii	Właściciel	Kurnik	Numer weterynaryjny	Powiat	Ilość kurcząt dostarczona do uboju	Średnia waga	Skumulowany wskaźnik śmiertelności	Liczba łapek ocenionych na:			Punkty	Poziom dobrostanu	Kontrola ilości łapek	Rodzaj odstawy	Lekarz badający
										0	1	2					
		1															
		2															
		2															
		3															
		4															
		5															
		6															
		6															
		6															
		7															
		7															
		8															
		8															
		9															
		9															

Załącznik 3

Województwo:								
	Rzeźnia (WNI)	Liczba partii brojlerów	Liczba brojlerów	Punkty w %			Średnia ocena punktowa	Liczba wysłanych powiadomień do PLW
				0	1	2		
1 m-c								
2 m-c								
3 m-c								
1 m-c								
2 m-c								
3 m-c								

województwo									
powiat	Liczba wysłanych powiadomień do PLW nadzorującego kurnik	Liczba otrzymanych powiadomień z rzeźni		Liczba skontrolowanych gospodarstw	Liczba producentów w stosunku do których zastosowano				
		niski poziom dobrostanu	średni poziom dobrostanu		zakaz stosowania obsady powyżej 33 kg/m ²	wezwanie do złożenia wyjaśnień oraz przedłożenia planów działań naprawczych	nakazy – decyzje administracyjne/ zalecenia w protokole	zgłoszenie do organów ścigania	inne